

Povjesničar umjetnosti Josip Vrančić

Uz stotu godišnjicu rođenja

MARIJAN ŠPOLJAR

1. Uvod

Ako u pisanju teksta o nekoj osobi pođemo od temeljne premise da se bitna čovjekova vrijednost ogleda u njegovu djelu, ta *cassierovska* postavka ipak nas ne oslobađa obaveze da njegovo djelo gledamo kao rezultat prožimanja životnih, biografskih okolnosti, kao plod složene interakcije povijesnih, geografskih, bioloških i društvenih uvjeta u kojima se formira jedno biće. Nasljeđivanje različitih osobina, ali još više suočavanje ili prihvaćanje različitih izazova, mirenje s nametnutim okolnostima ili izazovno suprotstavljanje nije samo pitanje racionalne odluke, nego i rezultat »sudbine«. Ona, pak, gotovo nikada nije onakva kakva se »planira«, priželjkuje ili u nečijoj idealnoj projekciji vidi. Zato je ponekad, ne samo zbog objektivne važnosti detalja iz osobnih biografija, zanimljivo promatrati krivulje nečijih života, dijakroniju zbivanja i detalje koji se slažu da bi završili svaku priču o životu. U tom smislu svaka je ljudska priča »romaneskna«, jer njezinu zanimljivost ne određuju samo veliki, teški i sudbonosni događaji, nego su i jednostavna – očekivana ili neočekivana – zbivanja jednakopravni elementi »dramatičnosti« života. Životna priča Josipa Vrančića izvana se čini sasvim običnom, čak predvidljivom i logičnom: djetinjstvo na selu, škola, studij, izazovno radno mjesto,

sveučilišna i znanstvena karijera, objava radova, smiraj i pokušaj povratka u zavičaj. Očekivani kontinuitet, bez prekida i iznenadnih cezura. No, je li ova životna priča baš tako jednostavna, akademski uzorna i bez onih iskoraka koji bi je mogli približiti pojmu životne avanture?

2. Čovjek kontemplacije

Josip Vrančić rođen je u Koprivnici 2. ožujka 1923. godine. Otac Zlatko bio je iz obitelji koja je nekoliko generacija živjela u Đelekovcu, a majka Barbara bila je porijeklom iz Bjelovara. Josip je bio najmlađi od četvorice sinova: Aleksandar je rođen 1909., Vlado 1913., a Zlatko 1919. godine. Najstariji Aleksandar ostao je u sjećanju kao dugogodišnji prosvjetni djelatnik, direktor koprivničkih osnovnih škola, urednik lokalnih novina, funkcioner u općinskom i kotarskom SSRN-u¹ te poznati kulturni pregalac, animator amaterskih društava (jedan od začetnika sportskog i kulturnog društva Osvit u Đelekovcu), jedan od osnivača ogranka Matice hrvatske i tajnik SIZ-a² za kulturu u Koprivnici. Prije rata je, nakon završene čakovečke preparandije, radio u školama

¹ Socijalistički savez radnog naroda.

² Samoupravna interesna zajednica.

Sl. 1. Josip Vrančić, oko 1960.

u Velikom Grđevcu, Legradu i, za vrijeme rata, u Đelekovcu. Vladimir Vrančić bio je osobito zapažen kao sportaš, nogometaš Osvita i izvanredni hrvač, dok je Zlatko 50-ih godina preselio u Beč i, kasnije, u SAD, živeći najdulje u New Yorku. Obitelj Vrančić već je sredinom dvadesetih godina iz Đelekovca odselila u Varaždin, gdje je otac, inače trgovac robom široke potrošnje, otvorio trgovačku radnju za kućne potreštine. Tako je Josip osnovnu školu završio u »baroknome gradu«. Ondje je, poslije male i velike mature, neodlučan u izboru zvanja, našavši se i u osobnim krizama i promišljajući tragediju ratnih zbivanja, Vrančić odlučio upisati sjemenište. No, ubrzo se razbolio od tuberkuloze te je bio prisiljen napustiti zagrebačku bogosloviju i liječiti se u lječilištima na Sljemenu i u Klenovniku. U potonjoj bolnici upoznao je jednu, također oboljelu, djevojku, zaljubio se u nju, ali je ona ubrzo umrla, što je na Vrančiću, već izmučenu bolešću, egzistencijalnim i svjetonazorskim dilemama, ostavilo duboke ožiljke.³ Za razliku od

ostale braće, korpulentnih i aktivnih sportaša, sklonih društvenim inicijativama i političkom aktivizmu (najprije unutar lijevog krila HSS-a, kao Miškininih sljedbenika, a onda i odlazeći u partizane, u onoj poznatoj koloni Đelekovčana s kraja 1943. godine te priklanjajući se komunističkim idejama), Josip je bio krhke građe, načet bolešću, više čovjek kontemplacije nego akcije, intelektualac kršćanske orijentacije. Možda i zbog svega toga naposljetku je, poslije rata, upisao studij povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Tih je godina tek dvoje-troje Podravaca studiralo ili završilo povijest umjetnosti (Zlata Sivoš, Božo Beck) tako da je Vrančić bio među rijetkim *kunsthistoričarima* iz kraja koji je prije toga dao nekoliko školovanih slikara (Krušnjak, Kukec, Kolombar, Hegedušić, Franjić, Malančec), u ambijentu koji je bio motivsko uporište za više slikara Grupe Zemlja i u kojemu je nastala i razvijala se čuvena Hlebinska škola naive. Odmah poslije završetka studija Vrančić se zaposlio u Školi primijenjenih umjetnosti, a paralelno je počeo pisati i novinske kritike u Vjesniku. Ti njegovi prilozi nisu imali status stalne rubrike, nego ih je pisao povremeno, onda kada je osjetio potrebu da neku aktualnu likovnu činjenicu prokomentira, zabilježi i ocijeni. Iz toga su vremena (1952.), na primjer, problematski tekst o zagonetci modernog slikarstva ili osvrt na prvu izložbu Stančića i Vanište, signifikantno naslovljen »Velika obećanja« ili recenzija izložbe slovenskih impresionista (Grohara, Jakupiča, Jame, Sternena) u zagrebačkoj Modernoj galeriji.

3. Dalmatinska epizoda – Dubrovnik

Kada se sredinom pedesetih godina tražio novi ravnatelj Umjetničke galerije u Dubrovniku, Vrančić je pokazao interes za taj zahtjevni posao, mada je znao da nema političku kvalifikaciju, kakva se u to vrijeme implicite tražila za izložena, ru-

³ Za podatke o obitelji Vrančić i za neke biografske podatke Josipa Vrančića te za ustupljene fotografije zahvaljujem Branki

Vrančić Turković, nećakinji Josipa Vrančića.

kovodeća mjesta i u kulturi. Dubrovnik je, naime, svojim statusom bio predodređen vršiti funkciju medijatora i biti ogledalom nove kulturne i političke orijentacije Jugoslavije prema svijetu, zbog čega je – pored novoutemeljenog Festivala – kulturna ponuda grada trebala biti proširena i na likovnu djelatnost. A tu je Umjetnička galerija, sa svojom zbirkom, stručnim kadrom i pozicijom u urbanističkoj slici grada, morala odigrati najvažniju ulogu. Osim toga, u Dubrovniku je krajem 1956. godine planirano održavanje Kongresa AICA, međunarodnog udruženja likovnih kritičara, kao događaj koji će najznačajnijim svjetskim kritičarima pokazati kvalitetu i estetičku orijentaciju umjetnosti u ovoj socijalističkoj državi i njezinu opredijeljenost za slobodu umjetničkog stvaralaštva. Premda Galerija nije bila organizator toga velikoga i prestižnog skupa, cijeli rad Kongresa i popratne izložbe odvijale su se u njezinim prostorima, za što je trebala i prava logistička podrška i organizacijsko iskustvo. Dubrovačka galerija osnovana je 1945. godine i do sredine šezdesetih godina vodili su je Kosta Strajnić (1945-48.), slikar Branko Kovačević (1948-51.) te Vesna Barbić (1951-56.). Preuzimajući vođenje Galerije, Vrančić je trebao dokazati i svoju stručnu kompetentnost, ali i opravdati svoj izbor za ravnatelja kao »apolitične« osobe građanskih nazora, što je njegovu poziciju dvostruko opterećivalo. Budući da je izabran i u drugome mandatu, a na novo radno mjesto otišao je zbog ambicije u građenju znanstvene i sveučilišne karijere, vjerojatno je lokalna politička, stručna i kulturna javnost bila zadovoljna postignutim rezultatima. Vrančićeva je temeljna intencija bila da Umjetničku galeriju izgradi kao modernu muzejsku instituciju, sa stručno profiliranim timom kustosa i afirmiranim vanjskim suradnicima, s pojačanim akvizicijama građe i temeljitom znanstvenom obradom toga fundusa, okrenutu suvremenoj likovnoj produkciji, s formiranjem nužnih informacijskih i dokumentacijskih odjela te stvaranjem optimalnih

Sl. 2. Đelekovec, 1939., svadbena fotografija Aleksandra Vrančića

Sl. 3. Đelekovec, oko 1940.

prostornih i izlagačkih uvjeta za prihvatanje velikih izložbi.

No, ostvarivanjem tih internih muzeoloških pretpostavki galerija se nije institucionalno zatvorila nego se, dapače, širom otvorila prema Gradu, prije svega kao kulturni »servis« za predstavljanje Dubrovnika, Hrvatske i Jugoslavije svijetu. U sinergiji s Dubrovačkim ljetnim igrama Galerija je postala »izlog« likovnih vrijednosti i prostor za dokazivanje proklamirane slobode stvaralaštva, što je instituciji davalo posebnu ulogu u složenim odnosima kulture, ideologije, umjetnosti i politike u sistemu koji je svoju autoritarnost i ideologičnost želio »prikriti« (pa možda i »osloboditi«) otvorenosću i nedogmatičnošću kulturne reprodukcije. Rad Galerije posebno se intenzivirao poslije

Sl. 4. Đelekovec, oko 1940., obitelj Vrančić (J. Vrančić prvi s lijeva)

sveobuhvatnog preuređenja zgrade (Vile Banac) 1958. godine i formiranja novoga postava s reprezentativnim pregledom moderne i suvremene nacionalne umjetnosti i umjetnosti ostalih jugoslavenskih republika, s posebnim dijelom posvećenim dubrovačkom likovnom stvaralaštvu od Bukovca do suvremenog »dubrovačkog kruga«. Povremene izložbe intenzivirale su se u skladu s programskom politikom koju je Vrančić u jednom intervjuu⁴ označio kao stvaranje »doma likovnih umjetnosti«, koji će pred domaćom i stranom publikom biti posrednik u slanju informacije o našoj umjetnosti, neka vrsta »servisa« i »prihvatne stanice« za plasiranje najboljih radova, a sve u suradnji s našim vodećim galerijama, umjetničkim udruženjima i sličnim institucijama. U tu svrhu od 1960. godine održavale su se velike ljetne izložbe Djela i kretanja, gdje je, najprije devet, a onda osam slikara, svake godine predstavljalo najaktualnija kretanja u slikarstvu. Manifestacija se odvijala paralelno s Dubrovačkim ljetnim igrama, a za njezinu stručnu vjerodostojnost i kvalitetu brinuo je najautoritativniji organizacijski odbor u kome su, pored Vrančića, bili naši najpoznatiji povjesničari umjetnosti (Priatelj,

⁴ B.P. (Boro Pavlović): Novo u dubrovačkoj galeriji (razgovor s direktorom Umjetničke galerije prof. Vrančićem), Čovjek i prostor, Zagreb, 79/V, 15. 10. 1958.

Vera Horvat Pintarić, Bek, Lazar Trifunović, Kržišnik i drugi). No, Galerija nikako nije bila samo »izlog« i posrednička institucija, nego se razvila u dinamičnu kulturnu ustanovu okrenutu građanima. Za tu svrhu uređuje se predavaonica, otvara čitaonica, odvijaju se Tribine mladih, Društvo prijatelja umjetnosti organizira tjedne razgovore o kulturnim problemima i kretanjima, odvijaju se koncerti, a atraktivni prostori Galerije postaju mjesta za odvijanje različitih kongresa i konferencija. U svemu tome Vrančićeva uloga kao direktora ustanove bila je presudna. Međutim, osim organizacijskih aktivnosti i mnogobrojnih internih muzeoloških poslova, Vrančić je povremeno objavljivao kritike u Dubrovačkom vjesniku,⁵ pisao tekstove za izložbe u Galeriji (Ivo Lozica, Majstorska radionica Hegeđušića, Osam slikara, i drugo) te držao stalna predavanja na galerijskoj Tribini mladih, u ciklusu Vjekovi govore u formama.⁶

4. Dalmatinska epizoda – Zadar

Nakon dva, uspješno odrađena, mandata u Umjetničkoj galeriji Dubrovnik, Vrančić se 1964. godine zaposlio kao nastavnik na Odjelu za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zadru i na toj visokoškolskoj ustanovi prošao put od asistenta do redovitog profesora, s jednim prodekanskim mandatom. Umirovljen je 1993. godine, ali je još četiri godine honorarno predavao na Fakultetu. Vrančić je u Zadru predavao kolegije iz Opće i nacionalne umjetnosti novog vijeka, Uvod u studij povijesti umjetnosti, Teoriju umjetnosti i oblikovanja i Muzeologiju, što znači da su

⁵ Na primjer, o stilu i vrijednosti Piceljova plakata za izložbu o suvremenoj umjetnosti Jugoslavije koja se, u povodu Kongresa AIC-e, održavala u Umjetničkoj galeriji.

⁶ Vrančić je dva predavanja iz toga ciklusa održao i u rodnome gradu 1956/7. godine, u okviru popularnog ciklusa Ponedjeljkom u 19, u Kinu Velebit, čime je samo nastavio praksu iz ranijih godina, kada je još živio u Zagrebu, da u Koprivnici priređuje predavanja o različitim kulturnim i umjetničkim temama.

mu znanstveni i stručni interesi bili vezani uz modernu umjetnost i njezinu prezentaciju, a bavio se i pitanjima nastave povijesti umjetnosti i likovne kulture.

Paralelno s pedagoškim djelovanjem, Vrančić povremeno piše kritike u Zadarskom listu, objavljuje u časopisu Zadarska revija (na primjer, Klasično u djelu K. A. Radovanija, iz 1968. godine) i surađuje s Narodnim muzejom oko njihove najpoznatije bienalne izložbe. Iz predgovora za 4. izložbu Plavog salona, održanu 1966. godine, lako je vidjeti primarne i temeljne vrijednosne orijentire, poglede na umjetnost te ukus, kao i svijest o čitanju djela determiniranu aktualnom društveno-estetskom situacijom. Kad već u uvodu navodi da Plavi salon nije tematska izložba, jer bi to bilo »anakronično održavanje«, posve je jasno da njegovo opredjeljenje za suvremeni pristup galerijskim prezentacijama znači i opredjeljenje za složeno, dubinsko čitanje djela. Vođen tom idejom »dvostrukog« kodiranja on će, na metodologiji čitanja forme i ikonološke analize, koju je iskusila prva poslijeratna generacija zagrebačkih studenata povijesti umjetnosti, govoriti o »pravicima detaljnih analiza, elementarnih struktura i konstrukcija« i, s druge strane, o potrebi da djelo »pratimo do posljednjeg drhtaja u nama samima, od bučnih odjeka i dramatskih uzbuđenja do lirskih ugođaja i pasatističkih sanjarenja.«⁷ Uz ovaj dvostruki oslon – na formalističku tradiciju Bečke škole, preuzete s predavanja prve poslijeratne generacije profesora (Gamulina, Preloga) i na kročeanско traženje suptilnih osjećajnih nijansi – kod njega, u tekstu o temi mora, na izložbi Plavog salona, postoji i onaj, pomalo *tainovski* princip simbioze ambijenta, povijesti i umjetničkog djela.⁸ Pokušavajući reformi-

7 Vrančić je dva predavanja iz toga ciklusa održao i u rodnome gradu 1956/7. godine, u okviru popularnog ciklusa Ponedjeljkom u 19, u Kinu Velebit, čime je samo nastavio praksu iz ranijih godina, kada je još živio u Zagrebu, da u Koprivnici priređuje predavanja o različitim kulturnim i umjetničkim temama.

8 »More je kao sinonim za čitavu jednu materijalnu i biološku, pa i historijsku stvarnost ušlo u krv i u žile čovjeka koji je s njime

Sl. 5. Nin, 2000.

rati klasični povijesnoumjetnički studij i unijeti potrebne inovacije, a u skladu s promijenjenim odnosom prema umjetnosti i s proširenim značenjem umjetničkog predmeta, Vrančić pri studiju povijesti umjetnosti u Zadru 1975. godine osniva Katedru za kulturu oblikovanja i suvremenu umjetnost, a u svoja predavanja unosi neke metodološke novine i širi pojam obuhvata suvremene umjetnosti. U tom smislu neki su od njegovih studenata potvrdili, doduše s negativnim prizvukom, profesorove česte književno-filmske didaskalije u predavanjima.

Drugo područje pojačana Vrančićeva zanimanja bilo je usmjereno prema inoviranju metodologije i nastave likovne umjetnosti u srednjim školama, a ono se baziralo na njegovu konceptu umjetničke integracije i stvaranja integralnog pod-

srastao (...) i kao da dolazi do neke konstante u mentalnom životu čovjeka i njegovu izražavanju...« Katalog 4. izložbe Plavi salon, Zadar, 1966.

Sl. 6. Dubrovnik, terasa Umjetničke galerije, oko 1962. (prvi s lijeva A. Vrančić, prvi s desna J. Vrančić, s rodbinom iz SAD-a)

ručja kulture oblikovanja. Kakav je to bio koncept može posvjedočiti jedan pasus iz njegova izlaganja na savjetovanju povjesničara umjetnosti o nastavi povijesti umjetnosti, u kome se predlagalo usmjerenje pojmova od umjetnosti prema kulturi, od ljepote prema obliku: »Tako je nastalo naše polazno postavljanje problema: ne govorimo više ni o umjetnosti ni o ljepoti, govorimo o njihovu širem, mogli bismo reći, rodnom području, tj. govorimo o kulturi i o obliku, o oblikovanju, o kulturi oblikovanja kao kvaliteti čovjekova djelovanja. Umjetnost i život ne promatramo kao dvije više ili manje odvojene stvarnosti, nego kao jednu jedinstvenu stvarnost, umjetnost se pretopila u život, život je preplavio umjetnost, životu su otvorene šanse nove kvalitetne preobrazbe, a umjetnosti šansa ponovnog pronalaženja vlastitog identiteta.«⁹

5. Temati o Milivoju Uzelcu

Od sredine šezdesetih godina počinje najplodnije razdoblje Vrančićeve povijesno-umjetničke karijere, koje će trajati

⁹ Umjetnost između života i njegove apstraktne formule (priopćenje na Savjetovanju povjesničara umjetnosti o metodologiji i nastavi likovne umjetnosti i kulture u srednjoškolskom obrazovanju) // Peristil, 27/28., Zagreb, 1984-85.

Sl. 7. Zlatko Vrančić (stoji) u 1. svjetskom ratu

desetak godina i u kojemu će razdoblju objaviti više tekstova u različitim novinama, časopisima i publikacijama (Zadarska revija, Život umjetnosti, Peristil). To je i razdoblje intenzivnog bavljenja ličnošću i djelom slikara Milivoja Uzelca, što će rezultirati pisanjem doktorske disertacije i njezinom obranom 1973. godine te Uzelčevom retrospektivom u zagrebačkoj Modernoj galeriji 1971. godine. Kruna bavljenja ovim istaknutim hrvatskim umjetnikom doći će dosta kasnije: monografija o Milivoju Uzelcu objavljena je, naime, tek 1991. godine. Prvi tekst o Uzelcu Vrančić je objavio u zagrebačkom Telegramu 1967. godine, a onda je – kako su tekla istraživanja – objavljivao teme o pojedinim segmentima, epizodama ili problemskim cjelinama slikareva opusa u časopisima kao što su Život umjetnosti, Peristil, Zadarska revija, Hrvatsko sveučilište, Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru ili u Enciklopediji Jugoslavije. U monografiji koja je izašla u bi-

Sl. 8. Majka Barbara i otac Zlatko Vrančić, oko 1908.

blioteci Društva povjesničara umjetnosti Hrvatske Vrančić je zaokružio svoje dugogodišnje bavljenje Uzelcem, potaknuto planom sustavnog istraživanja novije hrvatske likovne umjetnosti koju je Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom profesora Grge Gamulina, započeo sredinom pedesetih godina. U toj se uzornoj monografiji najbolje pokazuju vrline Vrančićeve povijesno-umjetničke analize, njegov jednostavan i ekonomičan misaoni izraz, tečni stil i čvrsta metodologija, uz percepciju slike kroz istinski doživljajni zanos. Zanimajući se za Uzelca on je možda u slikarevu ambivalentnu djelu i nekonvencionalnom ponašanju prepoznao i vlastite dvojbe, pa je s velikim uvjerenjem, kao da izgovara osobni egzistencijalni i stvaralački kredo, napisao na kraju monografije: »On je svjesno prihvaćao prometej-

Sl. 9. Koprivnica, krajem 1980-ih godina, Josip Vrančić s nećakinjom Brankom Vrančić Turković i s njezinim suprugom

sku pobunu i razorni dionizijski zanos, ali u njegovoj krvi kolalo je nepomućeno čvrsto osjećanje i mudrost graditelja apolonskog sklada.«¹⁰

6. Čeznja za zavičajem

Dolaskom u Zadar Vrančić je upoznao Katarinu Soldić (rođenu u Cavtatu), profesoricu likovne umjetnosti na srednjoj školi u Biogradu i nadarenu umjetničku fotografkinju te se s njom sredinom šezdesetih godina oženio. U braku su im se rodile kćeri Ana i Barbara (koja danas živi u Njemačkoj). Vrančić je, već prije odlaska u mirovinu, osjećao sve veću nostalgiju za rodnim krajem, tako da je sredinom osamdesetih počeo graditi obiteljsku kuću u Koprivnici. No, ratne okolnosti devedesetih spriječile su potpunu realizaciju te ideje, pa je nedovršenu kuću 1990. godine prodao,¹¹ kupio stan u Zagrebu, gdje je jedno vrijeme nakon umirovljenja živio. Međutim, nakon smrti supruge (2007.) odselio je u obiteljsku kuću kćeri Ane u Hrvatski Leskovac i

¹⁰ Monografija Milivoj Uzelac, Društvo povjesničara umjetnosti, Zagreb, 1991.

¹¹ Za informaciju: kuću je kupio slikarski par Ivan Andrašić i Gordana Špoljar Andrašić, a danas je u vlasništvu obitelji povjesničara Hrvoja Petrića.

ondje umro 26. ožujka 2013. godine. Pokopan je na groblju Markovo polje u Zagrebu.

Tako je završila životna priča Koprivničanca, Đelekovčana i Podravca koji je čitav radni vijek proveo u Dalmaciji, ne očekavši da se u starosti vrati u svoj rodni kraj. Istina, njegov ga je zavičaj zaboravio, pri čemu je »krivnja« ipak obostrana: niti je Vrančić pokazivao inicijativu za uspostavljanje suradnje s institucijama i strukovnim kolegama, a niti su oni/mi shvaćali da je tu suradnju nužno provesti. Prije svega, zbog nas i potrebe da se znanje, ugled i utjecaj afirmiranih Podravaca primijeni i u našem vlastitom razvoju kao dragocjeno iskustvo.

7. Izbor objavljenih tekstova

Josip Vrančić je od početka pedesetih do kraja devedesetih godina objavio relativno velik broj novinskih članaka, tekstova predgovora u katalogima, priloga u časopisima, stručnih i znanstvenih radova u različitim publikacijama, priopćenja na savjetovanjima i kongresima i tekstova u monografijama. Za ovaj rad donosimo kronološki izbor naslova:

- Zagonetka modernog slikarstva, *Vjesnik*, Zagreb, 6. 4. 1952.
- Stremljenje prema svjetlosti, *Vjesnik*, Zagreb, 18. 5. 1952.
- Velika obećanja, uz izložbu Vanište i Stančića, *Vjesnik*, Zagreb, 12. 9. 1952.
- Jasnoća htijenja i sigurnost izraza (Karas?), *Vjesnik*, Zagreb, 9. 5. 1954.
- Slike i tapiserije, *Vjesnik*, Zagreb, 26. 4. 1955.
- U čemu je ljepota jednog plakata. Plakat izložbe Suvremene umjetnosti Jugoslavije, *Dubrovački vjesnik*, 20. 9. 1957.
- »Art spectacles« o izložbi u Umjetničkoj galeriji, *Dubrovački vjesnik*, 27. 9. 1957.
- Predgovor izložbe Deset godina Majstorske radionice Krste Hegeđušića, *Umjetnička galerija Dubrovnik*, 1961.
- Predgovor kataloga Ivo Lozica, *Umjetnička galerija Dubrovnik*, 1961.
- Predgovor za izložbu Devet slikara (jedan od predgovora), *Umjetnička galerija Dubrovnik*, 1963.
- Predgovor izložbe Bokokotorska ikonopisna škola, *Umjetnička galerija Dubrovnik*, 1963.
- U potrazi za slikarom, *Telegram*, Zagreb, 8. 6. 1967.
- Klasično u djelu K. A. Radovanija, *Zadarska revija*, 17, br. 4, 1968.
- Jedan mogući Uzelac, *Život umjetnosti*, Zagreb, 13., 1971.
- Milivoj Uzelac, *Enciklopedija Jugoslavija*, LZ Zagreb, sveska 8, 1971.
- Zagrebačke likovne dileme prije pola stoljeća, *Hrvatsko sveučilište*, Zagreb, br. 31, 1971.
- Predgovor izložbe Milivoj Uzelac, retrospektiva, *Moderna galerija*, Zagreb, 1971.
- Uzelac u Malakoffu 1923-28., *Peristil*, Zagreb, 14/15, 1971-72.
- Pristupna razmatranja o ekspresionizmu u hrvatskoj umjetnosti, *Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet u Zadru*, sv. 10, br. 4, 1972.
- Anatomija »921«, *Život umjetnosti*, Zagreb, 18, 1972. (ponovno objavljeno u *Život umjetnosti*, 78/79., 2006., antologija prijašnjih tekstova, 40 godina izlaženja *Života umjetnosti*).
- Elementarno i slikovno u slikarstvu Alfreda Petričića, *Život umjetnosti*, Zagreb, 21., 1974.
- Prag i Zagreb u ranim djelima Milivoja Uzelca, *Zadarska revija*, 1-2, 1974.
- Osnove za jednu moguću koncepciju predmeta kulture oblikovanja, *Radovi FF u Zadru, Zadar*, *Svezak* 14, br. 6, 1975.
- Umjetnost između života i njegove apstraktne formule, *Peristil*, Zagreb, 27/28., 1984/5.
- Milivoj Uzelac: monografija, *DPUH*, Zagreb, 1991.